

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՑԻՍ Ա. ԹՈՒԴԹԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ
ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՍԻՆ(*)

Առ Կորնթացիս Առաջին Թուղթը Հռոմ վայելցուց թուղթին պէս վարդապետական գրութեանք մը չէ, ոչ ալ Կաղապարացուց թուղթին նման վիճաբանական ջատագովութիւն մը՝ Առաքեալի ուսուցման. այլ անոր մէջ խնդրոյ նիւթ են առ հասարակ գործնական հարցեր որոնք զբաղեցուցած են Կորնթ թոսի Եկեղեցին։ Միայն մէկ վարդապետական հարց մը ուղղակի կերպով մշակուած է այս Թուղթին մէջ — Յարութեան վարդապետութիւնը. սակայն ան ալ ծաղած է ոչ թէ հայեցողական բերումներէ այլ Եկեղեցիին գործնական պահանջներէն։ Այսուհանդերձ Թուղթին կարեւորութիւնը վարդապետական տեսակէտով՝ անժխտելի է։

1. Աստուածութեան մասին. — Բնականաբար չենք հանդիպիր այդ Թուղթին մէջ Ամենասուրբ Երրորդութեան վարդապետութեան՝ այն ձեւով զոր ունինք Նիկիական Հանգանակին մէջ. այսուհանդերձ կայ ըսկզբունքը որով կարելի է կիրտել վարդապետութիւնը։

Ի վեր քան զամենայն կայ Հայր Աստուածը։ Երբ Առաքեալը «Աստուած» բառը կը գործածէ միշտ այդ եզրին ներքեւ ի մօտ ունի Հայրը։ Որչափ ալ բարձր ըլլայ իր ուսուցումը Որդւոյ եւ Հոգւոյն մասին այսուհանդերձ կը գործածէ այնպիսի լեզու մը Հօրը մասին որ յաճախ, եթէ ըստածը տառապէս առնենք, մեղի կուտայ պատւանքը։ Հօրը Միապետութեան Այսպէս՝ օրինակի համար՝ կ'ըսուի որ «Բրիստոս» Աստուծոյ է (Ա. Կորնթ. Գ. 23). և թէ՛ «զուրիս Բրիստոսի Աստուած է» (ԺԱ. 3). և թէ՛ «յուրժամ հնազանդեցիք նմա (= Բրիստոսի) ամենայն՝ յամենայն յայնժամ և Որդի ինքնազանդեցիք նմա (= Աստուծոյ) որ հնազանդեցոյց նմա զամենայն, զի եղիցի Աս-

տուած ամենայն յամենայն» (ԺԵ. 28)։ (Պիտի անդրադառնանք աւելի ընդարձակ ձեւով՝ մեկնութեան ընթացքին՝ այս և յաջորդ վարդապետական խնդրոց մասին. այստեղ լոկ հարեւանցի ակնարկութիւններ միայն կրնանք ընել)։

Հայրը սկզբնական ազդիւրն է ամբողջ ստեղծագործութեան. «Հայր, յորմէ ամենայն» (Ը. 6)։ Անոր յաւիտենական նպատակն է որ կ'իրականանայ տիեզերքին մէջ. «Այլ խօսիմք զԱստուծոյ իմաստութիւնն ծածուկ խորհրդով, զոր յառաջ քան զյաւիտեանս սահմանեաց Աստուած ի փառս մեր» (Բ. 7). եւ Անոր իմաստուն նախախնամութիւնն է որ կը գործէ մարդկութեան պատմութեան մէջ (Ա. 21)։

Փրկագործութեան մէջ ևս ամենայն ինչ կը բղխի Հօրմէն։ Ան է որ յարուցած է Բրիստոսը ա. . . վկայեցաք զԱստուծոյ՝ թէ Յարոյց զԲրիստոս» (ԺԵ. 15)։ Եւ եթէ Բրիստոս մեղի համար «Իմաստութիւն, արգրութիւն, սրբութիւն և փրկութիւն» եղած է, «յԱստուծոյ» է որ եղած է այդ ամէնը (Ա. 30)։ Աստուծոյ շնորհքն է որ տրուած է մեղի Բրիստոսով ա. . . շնորհացն Աստուծոյ որ տրեւալ են ձեզ ի Բրիստոս Յիսուս» (Ա. 4)։ Անոր զօրութիւնն է որ կը գործէ Եկեղեցիին մէջ (Բ. 5)։ Հօր Աստուծմէն կուգայ քրիստոնէից կոչումը ան դամակեցելու Եկեղեցիին. «Հաւատարիմ է Աստուած որով կոչեցարուք ի հաղորդութիւն Որդւոյ նորա Յիսուսի Բրիստոսի Տեառն մերոյ» (Ա. 9)։ Ամէն օրհնութիւն իրենն է և Իրմէ՛ կուգայ մեղի և Ան է որ կ'օժտէ Եկեղեցին յատուի պաշտօնեաներով. «և զորս եղև Աստուած յեկեղեցոյց այս են. նախ զառաքեալս . . .» (ԺԲ. 28). հետեւաբար ամէն բան պէտք է կատարուի փառս Աստուծոյ. «զամենայն ինչ ի փառս Աստուծոյ արասիք» (Ժ. 31). և միշտ գոհութիւն բարձրացնել Անոր. «Դո՛ւսեմա՞մ զԱստուծոյ իմոյ յամենայն ժամ. . .» (Ա. 4)։

(*) Հատուած մը յօդուածագիր վարդապետի վարդապետական աւարտահանէն (these)։

Որդին եւ Հոգին երբեք չեն շփոթուիր
 Հօր հետ եւ ոչ ալ իրիւս ուրոյն Աստուա-
 ծային Անձեր՝ կը մթազնեն Հօր գերազանց
 փառքը:

Քրիստոսի Աստուածութիւնը այս Թուղ-
 թին մէջ ծայրէ ի ծայր նախադրուած է:
 Ս. Պօղոս այստեղ կ'ալկնարկէ նոյնիսկ Քրիս-
 տոսի նախագոյութեանը. «Ձի ըմպէին ի հո-
 գեւոր վիմէն որ երթայր զհետ նոցա. եւ
 վեմն եր ինքն Քրիստոս» (Ժ. 4): «Առաջին
 մարդն (= Ադամ) յերկրէ՝ հողեղէն, իսկ
 երկրորդ մարդն (= Քրիստոս) Տէր՝ յերկնից»
 (ԺԵ. 47): Ան Աստուծոյ Որդին է եւ մեր
 Տէրը. «Հաւատարիմ է Աստուած որով կո-
 չեցարուք ի հաղորդութիւն Որդւոյ Նորա
 Յիսուսի Քրիստոսի Տեառն մեղոյ» (Ա. 9):
 Գործիքը ստեղծագործութեան եւ փրկու-
 թեան. «... մի Տէր՝ Յիսուս Քրիստոս որով
 ամենայն եւ մեք նովաւ» (Ը. 6): Անոր ա-
 նունը զուգորդուած է Հօր անուան հետ իրիւս
 աղբիւր շնորհքի եւ խաղաղութեան (Ա. 3):

Այն լեզուն որ Հին Կտակարանի մէջ եհո-
 վայի համար գործածուած է: այստեղ կիրար-
 կուած է Քրիստոսի համար (Ա. 2, 8): Ան
 էր Հին Իսրայելին նեցուկը անապատի մէջ
 (Ժ. 4). Ի՛ր դէմ էր որ Իսրայէլ մեղանջեց
 (Ժ. 9): Եկեղեցիին մէջ ամէն բան Իրմէ՛
 կախեալ կայ, Ան է միակ հիմքը որուն
 վրայ հաստատուած է Եկեղեցին (Դ. 11).
 «Ձի հիմն ալ՝ ոք ոչ կարէ դնել քան զեղ-
 եալն, որ է Յիսուս Քրիստոս»: Յանուն Ի՛ր,
 ի միութիւն Իրե՛ն է որ կը մկրտուին Քրիս-
 տոնեաները (Ա. 13): «Ի նա՛» միայն կըը-
 նանք վայելել ամէն օրհնութիւն, շնորհք,
 իմաստութիւն, արդարութիւն, սրբութիւն
 եւ փրկութիւն» (Ա. 3, 30, 2. 11): Ամէն բան
 մերն է եթէ մենք Իրն ըլլանք, «ամենայն
 ինչ ձեր է, զուք Քրիստոսի էք» (Դ. 22):

Առաքեալները Անոր ներկայացուցիչ-
 ներն են (Ա. 1, 17). Անոր պաշտօնեանե-
 րը. «Այսպէս համարեսցին զմեզ մարդիկ,
 իբրեւ զպաշտօնեայս Քրիստոսի...» (Դ. 1):
 Քրիստոս է գերագոյն Որէնստուն: Առաք-
 եալը՝ Կորնթացաց Եկեղեցիին հրահանգներ
 տուած ատեն միշտ յենու Տիրոջ հրա-
 մանին վրայ (Է. 10, Թ. 14, ԺԱ. 23): Ան
 է որ տակաւ առ տակաւ պարտութեան կը
 մատնէ թշնամի գօրութիւնները եւ ամբողջ
 տիեզերքը Աստուծոյ իշխանութեան ներ-

քեւ կը բերէ, գործ մը որ պիտի ամբողջա-
 նայ Իր երկրորդ գալուստեան (Ա. 7, ԺԱ. 26):
 Ան է որ պիտի դատէ մեռեալները. հե-
 տեաբար մարդիկ պարտին սպրիլ եւ գօր-
 ծել Իր դատաստանը միշտ ի մտի ունենա-
 լով (Ա. 8, Դ. 13-15):

Առաքեալի ուսուցման մէջ «խաչելեալ
 Քրիստոս»ը կեդրոնական տեղ մը կը գրաւէ:
 Քրիստոս իբրեւ Միջնորդը Աստուծոյ եւ մար-
 դուն միջեւ առանցքը կը կազմէ Աւետա-
 րանին, նոյնիսկ ամբողջութիւնն է Աւե-
 տարանին: «Ձի ոչ եթէ ի մտի եղի գիտել
 ինչ ի ձեզ բայց միայն զՅիսուս Քրիստոս
 եւ զնոյն՝ ի խաչ ելեալ» (Բ. 2):

Ս. Հոգիին թէ՛ անձնաւորութիւնը եւ
 թէ՛ Աստուածութիւնը յատկօրէն կ'ուսու-
 ցուի այս Թուղթին մէջ: Անոր անձնաւոր
 ըլլալը կ'երեւի ԺԲ. 11ին մէջ ուր Ս. Հո-
 գին կամեցողութիւն կը վերագրուի. «Այլ
 զայս ամենայն յաղողէ մի եւ նոյն հոգի եւ
 բաժանէ իւրաքանչիւր որպէս եւ կալի»: Իսկ
 աստուածութիւնը երեւան կուգայ Բ. 11ին
 մէջ ուր Իրեն կը վերագրուի մինչեւ
 իսկ Աստուծոյ խորախորհուրդ ծրարիրե-
 րուն գիտակ ըլլալը. «... նոյնպէս եւ ոչ
 զԱստուծոյն ոք գիտէ եթէ ոչ Հոգին Աս-
 տուծոյ»: «Ձի հոգին զամենայն քննէ եւ
 զխորոյ Աստուծոյ» (Բ. 10): Ան Աստուծոյ
 Հոգին է, այսինքն Անոր լինքնագլխակից
 կեանքը եւ ոչ թէ Աստուծոյ անանձնական
 մէկ կարողութիւնը:

Ս. Հոգին աղբիւրն է շնորհաց եւ յայտ-
 նութեան. «Այլ մեզ յայցնեաց Աստուած
 հոգւովն իւրով» (Բ. 10): «Բայց իւրաքան-
 չիւր ումիք տըւեալ է Սայրնութիւն հոգ-
 ոցն» (ԺԲ. 7): Իրմէն է որ կը բղխին Եկե-
 ղեցիին մէջ ի յայտ եկած բոլոր աշխարհ
 շնորհները. «Թէպէտ եւ բաժնեք շնորհաց են
 ալ հոգի նոյն է» (ԺԲ. 4): Ս. Հոգին Բ. 4-ի
 բնակիչ հաւատացեալներու մէջ որոնք Աս-
 տուծոյ տաճարներն են. «Ո՞ր գիտէք եթէ
 Տաճար էք Աստուծոյ. եւ հոգի Աստուծոյ
 բնակեալ է ի Ձեզ» (Դ. 16): Կան Ս. Հո-
 գին մասնաւոր շնորհները, տարբեր՝ ալ
 եւ ալ ամէն զմէջ, որոնք յարմար մի՞հա-
 կի մը մէջ կը դնեն ենթակայն օգտակար
 ըլլալու ամբողջ Եկեղեցիին մասնաւոր ծա-
 ույութեամբ մը եւ կամ պաշտօնով մը
 (ԺԲ. 8-12):

Գալով չօր, Որդւոյ եւ Ս. Հոգիի յաւարարութեան մասին, կը գտնենք այստեղ եւս եկեղեցիի ուղղափառ դաստնութեան հիմքերը:

Աստուածութեան միութիւնը այնքան յստակ է որչափ Երեք Անձանց ինքնուրոյնութիւնը: Թէ որչափ սերտ է յարարութեան շուրջը, չորս Որդւոյ, Միայն գործելուն եւ Միասին գործելուն միջիւծ տեսանք արդէն (Ա. 3, Գ. 23, Ը. 6): Նոյնը կը տեսնենք երբ նկատի առնենք Երեքին գործելու մասին ըստաձնները: Քրիստոնեաներու միջբնութիւնը, սրբացումը եւ արդարացումը, որ կը կատարուի «յառնաճ Տիտան միայն Յիսուսի Քրիստոսի», տեղի կ'ունենայ միեւնոյն ատեն «Հօգւած Ստուծոյ մերոյ» (Ձ. 11): Եթէ հոգեւոր շնորհները կուգան Ս. Հոգիէն (ԹՖ. 4), «մենք սակայն կը հարուստանանք Քրիստոսով»: «Ձի յամենայնի մեծացաբուց դուք նոգու (= Քրիստոսով) ամենայն բանիւ եւ զիտութեամբ» (Ա. 5): Եկեղեցիին որչափ մարմինն է Քրիստոսի նոյնչափ Աստուծոյ Տաճարն է ուր կը բնակի Ս. Հոգին (Ձ. 15-19): Հոգեւոր պարզեանքը բաշխուած մէջ Հայր, Որդի եւ Հոգին միասին կը գործեն (ԹՖ. 4-6): Եթէ ուշադրութեամբ նկատի առնենք Բ. 1-16 հասարկութեան մէջ յաւաք բերուած փոփոխութիւնը, այսինքն տեսնենք որ Ս. Հոգիին միտքը մէկ է Քրիստոսի միտքին հետ եւ Քրիստոսի միտքը մէկ՝ Հօրը միտքին հետ:

Այս բոլոր ըստաձնները Աստուծոյ բան մասին կուգան հաստատել թէ Եկեղեցիի ուղղափառ ուսուցումը Ամենասուրբ Երրորդութեան Մէջ մի Անձին եւ Անոնց յարարութեան մասին, բացայայտօրէն կ'երեւի այս Թուղթին մէջ. ոչ բնականաբար բանաձեւաւ վիճակին մէջ, այլ լեզուն, զոր Առաքելքը այստեղ կը գործածէ, համաձայն է Եկեղեցիի դասանած վարդապետութեան հետ:

2. Մարդու մասին. — Մարդու մասին այս Թուղթին մէջ յայտնաբերուած վարդապետութիւնը շատ վեհ է եւ սերտօրէն կապուած՝ Աստուծոյ մասին աւանդուած ուսուցման հետ:

Մարդը փառքը եւ պատկերն է Աստուծոյ: Անկումը — միջքը — այդ պատկերը եղծած է բայց էջ չնշած: Ան ի վիճակի է Աստուծոյ յայտնութիւնները ստանալու, հասկնալու Աստուծոյ կամքը եւ Անոր հաճոյ երեւցած ձեւով ապրելու: Յայտնու-

թիւնը կը տրուի մարդուն ոչ թէ անոր հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար այլ կ'առնուած է իր կամքը ճանչնալու եւ այդ ճանաչողութեան լոյսով կատարելութեան դիմելու: Մարդ լոկ իր ջանքերով չի կըրնար հասնիլ հոգեւոր կատարելութեան որուն սահմանուած է ինք (ԹԵ. 45-49 եւ տես այդ մասին Մեկնութիւնը): Այլ՝ Քրիստոսի կենդանարար հպումով եւ Անոր մէջ — օր Քրիստոսոյ:

Անկման վարդապետութիւնը, թէեւ չէ մշակուած այս Թուղթին մէջ այն ձեւով որով մշակուած է Հոգւմայեցեաց Թուղթին մէջ, բայց ենթադրուած է ամենուրեք: Այսպէս՝ մարդ, իր անկման պատճառաւ, իր այժմեան բնական վիճակին մէջ չի կրնար ընդունիլ կամ գնահատել բարձրագոյն հոգեւոր ճշմարտութիւնները (Բ. 14): Ինչ կըրնար հասնիլ Աստուծոյ ճշմարիտ գիտութեան (Ա. 2), մահուան դատաւիճիքին տակն է (ԹԵ. 22): Ամբողջ մարդկային ցեղը ինկած է Ա. դամով, մարդկութեան աղբիւրը իր ակիւն մէջ արատաւորուած է, հետևաբար ինչ որ կը ըլլի անկէ պղտոր դուրս կուգայ: Այս բոլորը ըսուած են ոչ թէ մարդկութեան ինչ կածութիւնը ցոյց տալու համար, այլ փերկութեան անհրաժեշտութիւնը շնչելու համար: Փրկութիւնը կրնայ իրականանալ, այսինքն մարդը իր անկեալ վիճակէն կըրնայ վերականգնիլ եւ բարձրանալ, միայն ու միայն Քրիստոսի հետ միացումով, — զի Քրիստոսն՝ ապրելով, իմէն ինչ որ կ'ընէ կամ կը կրէ քրիստոնեայ մը պարտի կատարել զայն «ի Քրիստոս» (Գ. 10, 15, 17, Թ. 1, 2, ԹԵ. 18, 31, 58): Փրկութիւնը անհատի լոկ իրրեւ անհատ պարզեանած է, այլ Եկեղեցիին, որ տեսանելի մարմինն է Քրիստոսի, եւ անհատները իրենց փրկութիւնը կը գտնեն իրեւ անդամները այդ Եկեղեցիին, այսինքն մասնակցելով այն կեանքին որ կը գործէ Եկեղեցիի մէջ (ԹՖ. 13): Աւետարանը, այսինքն փրկութեան քարոզչութիւնը, փիլիսոփայական կամ Աստուծոյ աքանաղան գրութիւն մը կամ գիտութիւն մը չէ, այլ Զօրութիւն մը. եւ այդ՝ Աստուծոյ զօրութիւնն է, որ կը գործէ Եկեղեցիին մէջ եւ որ կը նոյննայ Քրիստոսի հետ եւ Աւետարանը քարոզել ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ Քրիստոսը քարոզել եւ փոխադարձաբար: Աւետարանի այս միակ եւ ճշմարիտ ըմբռնումը աւելի շեշտուած է Թուղթին առաջին գլուխներուն մէջ (Ա. 22-24, Բ. 1-21):

Արդ, մարդիկ պէտք է այս բարի լուրը

— Աւետարանը — ընդունին հաւատաւով: Հաւատքով փրկուելու վարդապետութիւնը որ Ս. Պօղոսին ամենէն աւելի մշակած եւ չեղած վարդապետութիւններէն մէկն է՝ իր ներկայութիւնը ամենուրեք կը զգտցնէ այս Թուղթին մէջ: Եւ հաւատք ըստածը անորոշ անիրական բանի մը հաւատալը չէ, այլ Քրիստոսի կեանքին, գործերուն, տնօրէնութեանց եւ խոստումներուն հաւատալն է. այսինքն ապրուած եւ պատահած պատմական իրողութեանց համապատասխան է: Եթէ մեր ժին մարդիկ այս պատմական եւ սոսկ աւետարանը փրկութիւնն ալ իրենց պիտի մերժուին: Սակայն հաւատքը փրկութեան ճամբուն մէջ առաջին քայլն է, անոր պէտք է յաջորդէ ուրիշ անհրաժեշտ քայլ մը — Մկրտութիւնը:

Եթէ հաւատքն է որ կարելի կը դարձնէ Քրիստոսի հետ միութիւնը, այսինքն փրկութիւնը, սակայն մկրտութեամբ է որ այս միութիւնը իրապէս կը ընդհուլին: Մկրտութեամբ մարդիկ մասը կը կազմեն Քրիստոսի փառաւորեայ մարդկութեան. «Բանդի մի մի հոգւով մեք ամենեկեանս ի մի մարմին ողորդուք» (ԺԲ. 13): Մկրտութիւնն ալ հաւատքի «ակոտ» մըն է, բայց տեսանելի «ակոտ» մը: Մկրտութիւնը զգալի կերպով ընդունել է Քրիստոսը իբրեւ որ առաջնորդը: Անոր իշխանութեան տակ մտնել է, նշան է նոր կեանքի մը սկզբնաւորութեան. այս ըմբռնումով զուգահեռական է կարմիր ծովի անցքին հետ: Իսրայէլը Մովսէսի եւ ուրիշ կարմիր ծով մտնելով՝ գործնականապէս ընդունեց զայն իբրեւ իր առաջնորդը, ուրիշ խօսքով՝ հաւատաց անոր (Ժ. 1-11): Մկրտութիւնէն վերջն է որ հաւատացեալները «պնդեցաւ աւերելու են եւ զնալիւրեալք ի Քրիստոս»: Մկրտութիւնէն վերջն է որ անոնք «լուսացուած սրբացած եւ արարացած են» (Ձ. 11), անդամները՝ Քրիստոսի փառաւորեայ մարմնինը. «Ո՞ր գիտէք եթէ մարմինք ձեր անգամք են Քրիստոսին» (Ձ. 15): «Այլ զուք մարմին Քրիստոսի էք եւ անգամք յանդամոց նորա» (ԺԲ. 27):

Հաւատացեալները կը սնանին Քրիստոսի նուիրադրածալ մարմնով եւ Արիւնեով (Ժ. 3, 16), եւ՝ այդու ամենաւերտ միութիւնը մը յառաջ կուգայ Քրիստոսի եւ հաւատացեալի միջեւ (Ժ. 17): Օր մը մարդոց փրկութեան ընթացքը պիտի դիւրանայ. այսինքն ի վերջոյ մարդիկ կատարեալ պիտի ըլլան, իրենց մարմինը Քրիստոսի մարմնին նմանութեան փոխակերպուելով (ԺԵ. 49):

Սակայն ի՞նչպէս պէտք է պահել հաւատքով սկսած եւ մկրտութեամբ իրականացած փրկութիւնը — Պէտք է նախ դիտնալ որ այս կերպով ստացուած փրկութիւնը լոկ բաւարար փրկութիւն է, որով ենթակայ ձեռքէ հանուելու: Իրական եւ բուն փրկութիւնը ձեռք ձգուածը պահելն է եւ անաղարտ պահելը: Արդ, ի՞նչպէս կարելի է այս դիւրջին փրկութիւնը ապահովել. — Մարդկային գործակցութեամբ՝ Աստուծոյ շնորհքին: Ամենամեծ զգուշութիւն եւ հաւատարմութիւն անհրաժեշտ են պահելու համար զայն. մշտնջենական հաւատք եւ բարոյական, այսինքն յօժարական, համապատասխանում պէտք է ստացուած փրկութիւնը անկնքնելու եւ սեւակաւանցնելու համար. կամաւորապէս մեղանշողները եւ անդիզ ձեռնոցները կը զրկուին այդ փրկութիւնէն եւ զոչ ժառանգեն զկրթայութեան իւրենց Աստուծոյ:

Աստուծոյ այնքան ակնհեր բարեքները եւ պարգևները բոլորովին չեն ապահովեր Նկեղելին մեղքին մէջ իշխալ, ինչպէս բացայայտուէն ճշմարտեցեալ այս իրողութիւնը Հին Իսրայելի (Ժ. 1-11) եւ կորնթոսի Նկեղելիքին դրայ: Աստուծոյ նախախնամութիւնը կը ցուցուի ոչ թէ զմեզ փորձութիւններէն զերծ պահելուն կամ անոնց դէմ պայտապանելուն մէջ, այլ առաւելապէս փախուստի ճամբայ մը բանալուն մէջ. «Հաւատարմութիւն Աստուծոյ որ ոչ արկցէ զձեզ ի փորձութիւն առաւել քան զկար ձեր, այլ արասցէ ընդ փորձութեանն եւ զերան, զի համբերիւ կարասջիք» (Ժ. 13): Նոյն խոյ Ս. Պօղոս, որ ամենէն աւելի արժանացած էր Աստուծոյ շնորհքին, ինքզինքը ապահով չէր, այլ պէտք էր զգալ «նշել մարմինը եւ հնազանդեցնել» զայն որպէսզի վերստին չիլնայ (Թ. 27):

Ամբողջ Թուղթը լի է կորնթացեաց ուղղուած անկեղծ փորձութեամբ որ իրենք ալ նոյն բանը ընեն. մէկզի դնեն վերջնականապէս փրկուած ըլլալու ինքնախարութեան պատրաստը: Մարքոսն եւ դուրս նստան չալրիքը որ յառաջ կեամ էր իրենց այդ չափազանց յանձնապատասխանութիւնէն. ապրին եւ գործեն միշտ սա զգուշումով որ թէ եւ արժանացած են փրկութեան շնորհքին, բայց պէտք ունին ձեռք առնելու զգուշութեան ամենախիստ միջոցներ հիմն չեն ուզեր ի վերջոյ կորսնցնել իրենց ստացած օրհնութիւնը: